

Försvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

Författare		Program/Kurs
Stefan Andersson		HOP SA HT2023
Handledare		
Jenny Hedström		Antal ord: 9997
		Kurskod
		2UK023
Hörbarhet etta, högre kom!		
En tolkande studie om svenska arméns taktiska kommunikation		
ABSTRACT: Drawing on <i>sensegiving theory</i> , utilizing interviews, doctrine studies and thematic analysis methodology, this thesis investigates the prospects on Swedish Army's tactical language to be efficient for facilitating situational awareness and issuing instructions in high-intensity warfare against a highly technological adversary in the land domain. In the study I conclude the tactical language is perceived as sufficient for its purpose but with remarks and offers a few suggestions to manage the flaws.		
Nyckelord: Sensemaking, Sensegiving, militärt fackspråk, taktiskt språk, taktik.		

1 Innehåll

2	INLEDNING	4
2.1	INTRODUKTION	4
2.2	STUDIENS SYFTE OCH FORSKNINGSPROBLEM	5
2.3	FORSKNINGÖVERSIKT – SPRÅKET SOM MEDEL I KRIG OCH STRID	5
2.3.1	<i>Språket i strategisk kontext</i>	6
2.3.2	<i>Språket i taktisk kontext</i>	7
2.3.3	<i>Språket som kunskapsbärare</i>	8
2.3.4	<i>Summering av forskningsfältet</i>	9
2.3.5	<i>Studiens bidrag till forskningsfältet</i>	9
3	METOD OCH TEORI	10
3.1	FORSKNINGSDSIGN	10
3.2	TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	11
3.3	REFLEXIVITET	12
4	EMPIRIREDOVISNING	15
4.1	BEHOVET	15
4.2	OMFATTNINGEN	16
4.3	BEGREPPSAPPARATEN OCH VARDAGSSPRÅKET	17
4.4	INDIVIDUELLT KUNSKAPSLÄGE	18
4.5	STYRKOR	19
4.6	UTMANINGAR	20
4.7	UTVECKLINGSBEHOV	22
4.8	NATO-MEDLEMSKAPETS IMPLIKATIONER	22
4.9	SAMMANFATTANDE EMPIRISK SLUTSATS	23
5	ANALYS	24
5.1	TEMA 1 - BYGGA KOLLEKTIV SITUATIONSFÖRSTÅELSE	24
5.1.1	<i>Språket och verkligheten</i>	25
5.1.2	<i>Situationsförståelsen och maktrelationer</i>	26
5.2	TEMA 2 - FÖRMEDLA CHEFENS VILJA	27
5.2.1	<i>Uppdragstaktik, vaghet och flexibilitet</i>	27
5.2.2	<i>Förmedla ambition</i>	28
5.2.3	<i>Militär allmänbildning</i>	28
5.3	TEMA 3 – SPRÅKETS ALLMÄNKVALITATIVA EGENSKAPER	29
5.3.1	<i>Definiera mera?</i>	29
5.3.2	<i>Begreppsförvirring</i>	30
6	AVSLUTNING	31
6.1	SLUTSATSER	31
6.2	FÖRSLAG PÅ FORTSATT STUDIER	32

Namn: Stefan Andersson Datum: 2024-05-29
Kurs: Masteruppsats Krigsvetenskap

7 LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING 33

2 Inledning

”Om jag då ska avsluta med mitt ett av mina konstateranden, som arbetar med marktaktik, så är det att vi [...] har ett ganska torftigt gemensamt taktiskt språk”.¹

2.1 Introduktion

Uppdragstaktik, uppdragsstyrning och kommandostyrning, stridsuppgifter och stridssätt - hur stor är samsynen på de taktiska begreppen i den svenska armén? Betyder de samma sak när chefer från olika arméförband använder dem? Hur problematiskt är det för utövandet av ledning om begreppen inte är laddade med exakt samma innebörd? Eller kan det rent av finnas en styrka i att begreppen är lite vaga?

I Försvarmakten tillämpas *uppdragstaktik*. Uppdragstaktik är ett av de mest centrala taktiska begreppen i det militära kollektiva väst. Faktum är att begreppet anses vara så viktigt att det kan anses förminskande att kalla det ett taktiskt begrepp; i Försvarmakten betraktas uppdragstaktiken som en överordnad ledningsfilosofi för hela det militära ledningsspannet, från taktisk till militärstrategisk nivå (Försvarmakten 2022:48). Men dess taktiska betydelse är likväl tydlig - den svenska arméns tolkning av konceptet betonar att uppdragstaktiken ”[...]sätter varför uppdraget ska lösas (syftet) i centrum tillsammans med målsättningar som förtydligar vad som ska uppnås. Både enskilda och förband måste alltid förstå uppdragets sammanhang, eftersom det är sammanhanget som kommer att förändras under lösandet av uppdraget” (Försvarmakten 2023:19–20). Detta inte minst för att möjliggöra initiativtagning på alla nivåer ner till enskild individ (2023:21), en uppfattning som i stort delas av forskningsfältet (Ploumis och Pilalis 2018:95; Storr 2003:19–20; Vandergriff 2019:14). Att gemensam förståelse är en förutsättning delas också av flera forskare på området (Burnett, Wooding, och Prekop 2004:2–3; Vandergriff 2019:71). I Nilssons sammanfattning av möjliggörande egenskaper och attityder som han menar krävs för en fungerande uppdragstaktik framhäver även han just vikten av gemensam förståelse (2020:439–41). Härvid kan det taktiska språkets eventuella kvalitéer och brister kopplas direkt kravet på gemensam förståelse. Men hur fungerar allt detta då om det taktiska språket är torftigt?

¹ NN1

2.2 Studiens syfte och forskningsproblem

Det inledande citatet är från en arméutvecklingsofficer med god insikt i den svenska taktikutvecklingen inom markdomänen. Utvecklingsofficeren intervjuades i samband med ett annat marktaktikprojekt, och officerens observation delas av andra. En annan officer minns tillbaka hur hen som ung kadett fick ägna mycket tid att studera taktiska ords innebörd och tillade:

”Och när jag gör småkontroller ut i verksamheten så upplever jag att det inte är på samma sätt [...]. Så frågan är också om behovet av uppdragsdialog har vuxit utifrån att vi har tappat stringensen i ordens innebörd”.²

Mot bakgrund av denna observation syftar den här studien till att stödja svensk armétaktikutveckling genom att försöka **åskådliggöra det gemensamma taktiska språkets förutsättningar att kunna fungera ändamålsenligt för striden i markdomänen**. I studien har utvalda delar av den svenska arméofficerskåren fått ge en samtidsbild av vad de upplever bör inkluderas i ”det gemensamma taktiska språket”, vilket kan sammanfattas med taktiska koncept, begrepp och orderuttryck som är frekvent återkommande i marktaktiska sammanhang. Med ”ändamålsenligt” avses här möjligheter och eventuella utmaningar i att facilitera striden på det sätt det förväntas. Med orden ”striden i markdomänen” åsyftas i första hand det armén ytterst har att kunna hantera: högintensiv strid mot en högteknologisk motståndare i Sverige eller i en Nato-kontext.

Denna text följer följande agenda: kapitel 1 fortsätter med en översikt av rådande kunskapsläge för att sätta denna studies bidrag i en vetenskaplig kontext. I kapitel 2 följer en metodologisk redovisning. Kapitel 3 sammanfattar insamlad empiri och följs i kapitel 4 av en genomgång av genomförd analys. I kapitel 5 avslutas texten med en återkoppling till studiens forskningsproblem jämte en sammanfattning av de viktigaste slutsatserna, samt förslag på fortsatta studier.

2.3 Forskningsöversikt – Språket som medel i krig och strid

Språket har varit ett verktyg i väpnade konflikter för alltifrån att uppbringa kampvilja hos enskilda soldater till att motivera krig och krigshandlingar på mellanstatlig nivå; i detta avsnitt ska den intima relationen mellan språkbruk och det militära maktmedlet belysas. Avsnittet kartlägger rådande forskningsläge kring språkbrukets relation till krig och strid genom att först sätta

² NN8

språket i en strategisk kontext och sedan plocka ner det i en taktisk kontext. Detta följs av att en kort genomgång om språkets militära roll som kunskapsbärare. Avsnittet avslutas med att belysa den identifierade kunskapslucka som denna studie strävar efter att bidra till.

2.3.1 Språket i strategisk kontext

”The overall objective is to compete in the informational battle and win the battle of ideas and the politico-military struggle for power.” (Hoffman 2009:104)

En gång i tiden känt som ”propaganda”, idag kanske omprofilerat till begrepp som ”strategisk kommunikation” (Jantunen och Huhtinen 2011:50) eller ”psykologiska operationer” (Taylor 2007:196) och ofta i vetenskapliga sammanhang med kopplingar till ”framing” eller ”kontroll av narrativet”. Oaktat ordval har de alla en sak gemensamt: nyttjandet av språket som ett verktyg att på olika sätt manipulera relevanta aktörer i en önskvärd riktning (Taylor 2007:196). Hädanefter används strategisk kommunikation som ett samlingsbegrepp för språkliga åtgärder som syftar till att skapa säkerhetspolitiska fördelar.

Strategisk kommunikation används för att påverka en motståndare längs hela konfliktskalan, med såväl offensivt som defensivt syfte. Innan en väpnad konflikt uppstår kan den strategiska kommunikationen nyttjas defensivt syftande till att exempelvis avskräcka en motståndare från att gå till angrepp (Jantunen och Huhtinen 2011:53) eller att försvara sig mot av motståndaren etablerade negativa narrativ om den egna förmågan (Hoffman 2009:53; Hedling, Edenborg, och Strand 2022). Andra vanliga syften med defensiv strategiska kommunikation riktar sig mer direkt mot en intern publik. Exempel på detta är när den strategiska kommunikationen inriktas mot att odla eller stärka nationell sammanhållning (Göransson 2022:537; Kangaspuro och Lassila 2012:377–78), eller i rekryteringssyfte genom att öka soldatlivets attraktionskraft (Stern och Strand 2024).

Men den strategiska kommunikationen innan en väpnad konflikt kan också mer offensivt syfta till att rättfärdiga de krigshandlingar som avsändande aktör avser inleda eller senare det sätt krigshandlingarna utförs på. Då kan budskapet vara riktat såväl mot den egna gruppen som mot externa aktörer (Jantunen och Huhtinen 2011:49, 53; Kangaspuro och Lassila 2012:399), exempelvis för att blidka världsoptionen.

Betydelsen av den strategiska kommunikationen minskar inte när en väpnad konflikt är ett faktum. Nu börjar ofta den riktigt hårdföra kampen om narrativet och man kan rent av prata om hur språket används som ett vapen (eng. *weaponize*) för att även psykologiskt skada fienden (Göransson 2022:531; Hoffman 2009:106; Wawrzeniuk och Göransson 2021:33). Roennfeldt så långt att han argumenterar för att det finns moderna konflikter "[...]in which strategic political communication is more important than force" (2011:57).

2.3.2 Språket i taktisk kontext

Om språket i strategiska sammanhang används med såväl interna som externa målgrupper i åtanke tycks taktisk nivå ha ett mer internt fokus när vi nu ska fokusera på det. På taktisk nivå syftar mycket av språkbruket i stället till att inrikta och optimera den kollektiva strävan att uppnå givna målsättningar samt facilitera såväl individuell som kollektiv situationsförståelse i det kaos som ofta råder under strid. Eller som Norman Dixon uttrycker det: "[...]the ideal senior commander may be viewed as a device for receiving, processing and transmitting information in a way which will yield maximum gain for minimum cost" (1976:28). Men för att förstå språkets implikationer på taktisk nivå börjar vi med hur situationsförståelse skapas innan vi fortsätter med den mer specifika forskningen om betydelsen i militär kontext.

Forskning om individers och organisatorisk situationsförståelse och kommunikation i komplexa miljöer betonar att det är genom kommunikation som en organisation skapar ordning och en kollektiv situationsförståelse i snabba och kaotiska händelseförlopp (Weick, Sutcliffe, och Obstfeld 2005:413). Det för denna text centrala begreppet *situationsförståelse* är en översättning av *sensemaking*, ett akademiskt begrepp som innefattar den individuella och organisatoriska processen att skapa rationella förklaringar som medger handling i händelseförlopp präglade av osäkerhet och tvetydighet (Maitlis 2005:21).³ Begreppet har tydliga beröringspunkter med det som i svensk militär terminologi benämns "lägesbild", eller den anglosaxiska motsvarigheten "situational awareness", men är inte helt synonymt. En lägesbild kan utgöra en integrerad del i individuell situationsförståelse (Burnett m.fl. 2004:3; Dixon m.fl. 2017:298) som således är ett något vidare begrepp. *Kollektiv situationsförståelse* har med samma logik således liknande beröringspunkter med det som i svensk militär terminologi ofta kallas "gemensam lägesbild". När *situationsförståelse* används fortsättningsvis kan det således ofta också likställas både med begreppet *sensemaking* och det mer militära begreppet *lägesbild*.

³ Vi återkommer till *sensemaking* i avsnittet om studiens teoretiska utgångspunkt i kapitel 2.

När vi nu kommit fram till forskning om specifikt militärt språkbruk på taktisk nivå kommer vi inleda med att titta på innebörden på soldatnivån och därefter söka oss högre upp i hierarkin. På soldat- och primärgrupp⁴ är det främst kommunikationens påverkan på de moraliska faktorerna som studerats. När exempelvis situationsförståelsen på individuell nivå fallerar kan omgivande kamraters kollektiva situationsförståelse överföras till den drabbade individen genom talkommunikation (Dixon m.fl. 2017:306). Kalkman (2020:705) menar att situationsförståelsen dessutom har en omedelbar effekt på soldatens vilja att fortsätta striden och att den kollektiva situationsförståelsen därmed kan ha en direkt påverkan på dennes fortsatta agerande. King är inne på ett liknande spår när han argumenterar för att primärgruppens sammanhållning är intimt kopplad till dess träning och inte minst dess förmåga till professionell kommunikation. King framhåller specifikt korta order och kommandons (komponenter i det som i denna text benämns 'det taktiska språket') roll för primärgruppens sammanhållning (2006:505, 509–10).

På högre taktisk ledningsnivå finns liknande behov av kollektiv situationsförståelse, förutsätts intensiv kommunikation för att fungera. King betonar exempelvis att arbetslag som jobbar med genomförandeledning kontinuerligt måste kommunicera på ett professionellt sätt för att upprätthålla en kollektiv situationsförståelse (2019:424–25). Men på denna ledningsnivå tillkommer också behovet för militära chefer att kunna förmedla sin vilja och sin uppfattning om verkligheten, sin lägesbild. Mer specifikt handlar det om att kunna påverka underställdas situationsförståelse mot en gemensam lägesbild (Burnett m.fl. 2004:2–3; Padan och Ben-Shalom 2020:326) samt att uttrycka chefens målsättningar med striden (King 2019:368). Burnett m. fl. framhåller härvid att chefens lägesbild således behöver kunna artikuleras genom hela ledningskedjan så att det är begripligt när det når genomförarna längst ner i ledningskedjan (2004:3).

2.3.3 Språket som kunskapsbärare

Ytterligare ett perspektiv på språkets betydelse för krig och strid är dess funktion som kunskapsbärare. Funktionen används nivåoberoende och systematiseras i regel genom doktrinära publikationer, exempelvis i amerikanska *Field Manuals* (Ansorge 2010). I Sverige kallas dessa,

⁴ Med primärgruppen avses här soldatens närmaste omgivning där sociala band utvecklats, exempelvis en skyttegrupp eller en stridsfordonsbesättning som arbetats samman under en längre tid och/eller svårare omständigheter.

i inbördes hierarkisk ordning, för doktriner, reglementen och handböcker.⁵ Ansorge (2010) menar att dessa texter, utöver att dokumentera befintlig kunskap om krig och strid, även fyller flera andra viktiga roller som att cementera maktförhållanden och visualisera krig, strid och den specifika miljön. Men texterna styr och begränsar också samtida militär förståelse genom sin utformning och sina formuleringar, vilket i förlängningen och på samtliga ledningsnivåer kan verka både möjliggörande och samtidigt avgränsande för agerandet - "[Field manuals] *both describe and make the world*" (2010:362).

2.3.4 Summering av forskningsfältet

Med denna genomgång av språket som medel i krig och strid har vi etablerat att språket har en intim koppling till krig och strid. I taktiska sammanhang används språket främst för att bygga kollektiv situationsförståelse och förmedla instruktioner. Språket visualiserar strid för den som aldrig upplevt det och är en kunskaps- och normbärare som möjliggör och avgränsar krig och strid.

2.3.5 Studiens bidrag till forskningsfältet

Denna forskningsöversikt påvisar ett axplock av en ganska omfattande forskning kring språkets betydelse i strategiska sammanhang. Den ger också en inblick i den mer begränsade forskningen om språkets betydelse för den taktiska nivån, där språket har en avgörande betydelse för hur rådande situation kan förstås och därmed hur adekvata de åtgärder som sedermera vidtas blir. Forskningen fastslår *att* den taktiska kommunikationen är viktig och *varför*. Det finns dock väldigt lite studier kring *hur väl* militärt fackspråk fungerar i den komplexa miljö striden utgör, alltså dess bidrag till den kollektiva situationsförståelsen och dess facilitering av beslutsfattning för kunna hantera problem såsom de förstås. Till denna kunskapslucka hoppas den här studien att utomvetenskapligt bidra till.

Inomvetenskapligt strävar denna studie till även att bidra till fortsatt utveckling av teorin om *sensegiving* genom att applicera och utvärdera den mot delar av ett militärt fackspråk.

I nästa kapitel följer en genomgång av hur denna studie närmat sig svaret på problemformuleringen.

⁵ Doktriner används här också som ett samlingsnamn för denna typ av dokument.

3 Metod och teori

Denna studie sätter ljuset på det taktiska språket för strid i markdomänen, något som kan beskrivas som en del av ett militärt fackspråk. Fackspråk och organiserad militär verksamhet är tydliga mellanmännsliga företeelser, som ej är av naturen given utan snarare givits intersubjektiv innebörd av människa och samhälle och därmed utgör sociala konstruktioner. Utifrån en sådan ontologisk utgångspunkt förstås sociala konstruktioner bäst genom att sättas i relevant kontext (Esaiasson m.fl. 2017:212). Detta är de vetenskapsfilosofiska grundantaganden jag som författare har utgått från i denna induktiva tolkande studie som sökt förståelse snarare än förklaringar och orsakssamband.

3.1 Forskningsdesign

Empirin för denna studie inhämtades från två källor – genom att studera centrala markstridsreglementen⁶ samt genom intervjuer. Syftet med det förstnämnda var att, parallellt med intervjuerna, jämföra respondenternas intersubjektiva tolkning av taktiska begrepp med hur de doktrinärt beskrivs för att observera eventuella skillnader.

Eftersom den svenska armén definierat att striden i huvudsak ska vinnas av brigadnivån (Försvarsmakten 2023:121) utgår studien från just brigaden och närmast underställda organisationsnivåer. Semistrukturerade djupintervjuer har därför genomförts utifrån ett strategiskt urval av 12 centrala chefer på brigadnivå och direkt underordnad ledningsnivå (bataljoner och brigadkompanier) som alla har en viktig roll i den interna uppdragsdialogen. För att få en sammanhängande bild har dessa olika nivåer valts ut från en och samma brigad, innebärandes att det varit möjligt att identifiera skillnader i synen på taktiska begrepp inom en och samma organisation. Därtill har en utvecklingsofficer vid Markstridsskolan med omfattande erfarenhet av taktikutveckling intervjuats vid två tillfällen, en gång före studien i samband med ett tidigare projekt samt en gång tidigt i studien som bakgrundsinhämtning inför fortsatt arbete. Förberedda frågor rörande respondentens syn på behovet av ett taktiskt språk, dess befintlighet och omfattning, kvalitéer och deras syn på eventuella förändringsbehov har fungerat som utgångspunkt för ett dynamiskt och så långt som möjligt respondentdrivet samtal.

⁶ För ändamålet valdes det övergripande *Reglemente Armé Taktik* samt ämnesnära *Handbok Armé Ledning*.

Som metod för att kategorisera och analysera insamlad empiri har Braun och Clarkes tematiska analysverktyg nyttjats. Metoden innebär kortfattat att man först identifierar ett större antal gemensamma drag, så kallade koder, som man sedan skapar teman utifrån och sedermera analyserar (2006:87). Verktöget är framtaget för analysarbete inom psykologifältet, men är användbart i de flesta kvalitativa forskningsprojekt (2006:78).

3.2 Teoretisk utgångspunkt

För att förstå det taktiska språket utifrån problemformuleringen har Gioia och Chittipeddis (1991) teori om sensegiving använts som lins vid studiens analysarbete. Sensegiving bygger vidare på sensemaking-teorin, varför vi inleder kort med det.

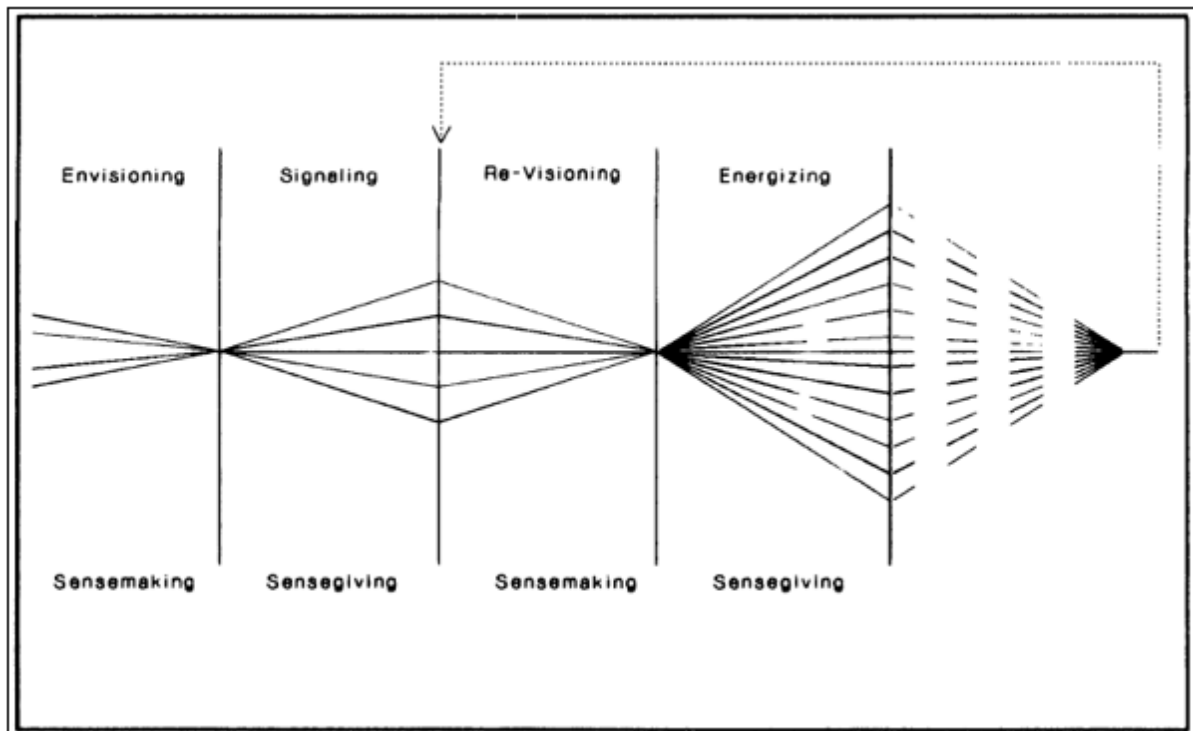
Begreppet sensemaking tillskrivs oftast psykologi- och organisationsforskaren Weick. Han menar att situationsförståelse präglas av ett antal karaktärsdrag (1995:19–62) som utgör och formar processen att tolka pågående eller framtida händelseutveckling. Processen initieras i regel av en noterad avvikelse eller något som överraskar aktören. Vårt att poängtera är att aktör i det här fallet kan vara såväl en individ som en social grupp (Weick m.fl. 2005:6). Denna teori är vanligt förekommande i forskningssammanhang, även så i forskning om militära sammanhang (exempelvis Burnett m.fl. 2004; Kalkman 2020; Padan och Ben-Shalom 2020).

“Sensegiving’ is concerned with the process of attempting to influence the sense-making and meaning construction of others toward a preferred redefinition of organizational reality.” (Gioia och Chittipeddi 1991:442)

Gioia och Chittipeddi (1991) utvecklade teorin om sensegiving i samband med att de studerade en längre chefsdriven process där ett större universitet genomförde större förändringar i sin organisation. Teorin har sedermera även applicerats för att analysera betydlig snabbare beslut- och genomdrivandeprocesser, inklusive krishantering och forskning om militär aktivitet (exempelvis Dixon m.fl. 2017; Young 2018).

Sensegiving-teorin inkluderar fyra kronologiska faser. I den första fasen, *Föreställningsfasen* (Envisioning), byggs först en individuell situationsförståelse om ett rådande tillstånd. I den efterföljande *Signaleringsfasen* (Signaling) agerar samme individ, ofta en chef, för att överföra om tolkningen av rådande läge och eventuella identifierade förändringsbehov till den närmaste berörda omgivningen. I den tredje fasen, *Omorienteringsfasen* (Re-Visioning), processar denna

grupp människor chefens signaler om rådande läge och eventuella förändringsbehov och adopterar slutligen situationsförståelsen som sin egen. I den avslutande *Genomdrivandefasen* (Energizing) vidtar gruppen i sin tur åtgärder för att påverka resten av organisationen i samma riktning och kan därtill komma med konstruktiva förslag på justeringar. Det sistnämnda kan innebära att processen delvis tvingas ta några steg tillbaka för att bearbeta förslagen på förändringar. Processen i sin helhet kan även åskådliggöras med nedanstående modell:

Sensegivingprocessens fyra faser (Gioia och Chittipeddi 1991:444)

Förenklat sker alltså individuell eller kollektiv *sensemaking* i första och tredje fasen och individuell eller kollektiv *sensegiving* i andra och fjärde fasen.

Sensegiving-processens fyra faser, jämte det militära språkets viktigaste nyckelfunktioner som identifierades i summeringen av forskningsöversikten, har i denna studies analysarbete fått ledsaga sökandet efter teman i det empiriska underlaget.

3.3 Reflexivitet

I den interpretivistiska forskningstraditionen ifrågasätts förekomsten av objektiva sanningar i samhällsvetenskapliga sammanhang. I stället erkänns subjektivitet, där forskaren ofrånkomligen också är ett subjekt, och det är de intersubjektiva förhållandena som tillskrivs relevans. För

att trovärdigheten inte ska bli lidande därav förutsätts transparens kring forskarens förhållande till det studerade fenomenet (Braun och Clarke 2006; Schwartz-Shea och Yanow 2012).

Jag som genomfört denna studie har varit yrkesverksam i brigadsystemet i den svenska armén sedan millennieskiftet, med alla de för- och nackdelar det innebär. Liksom Ben-Ari och Levy (2014:30) konstaterar innebär en insiderposition med ett omfattande kontaktnät en god tillgång till empiri och en mycket god förförståelse vid empiriinsamlingen; det var enkelt att relatera till logiken i exempelvis militärt fackspråk och beskrivningar av militära sammanhang. En god person- och organisationskunskap har underlättat för respondenturvalet, vilka samtliga var kända för mig innan studien. Men bakgrunden kan också ha haft mindre önskvärda effekter. Insiderpositionen riskerar en avsaknad av externa perspektiv. En slags normativ blindhet kan inte uteslutas, innebärandes att den militära tillvaron är så normaliserad att något som skulle fångat en utomstående forskares intresse istället kan undgått mig helt (Ademolu 2023). Personkunskapen jämte den hierarkiska ordning som råder i en militär organisation kan också skapa en slags maktobalans i relationen intervjuare-respondent (Ben-Ari och Levy 2014:28). Medvetenhet kring dessa risker kan ha mildrat eventuella konsekvenser för studien, men jag kan inte utesluta att min egen normativa blindhet ändå till någon grad påverkat resultatet på ett omedvetet plan.

När empiriinsamlingen gjorts genom intervjuer är det viktigt att förstå att dessa endast fångar kontexter indirekt genom att de filtreras genom respondentens förståelse av intervjuens omfattning. Intervjumetoden lämpar sig väl för att fånga respondentens förståelse av ett fenomen samt belysa såväl samsyn som skillnader i tolkningar (Soss 2006). Eftersom den svenska armén saknar samtida erfarenhet av omfattande högintensiv markstrid utgörs kontexten dessutom av empiriunderlagets intersubjektiva förförståelse av sådan strid snarare än verklig, fysisk kontext. Då denna studie har studerat den intersubjektiva upplevelsen om det taktiska språkets förutsättningar att fungera ändamålsenligt för striden i markdomänen menar jag att metoden lämpat sig väl.

Utöver en informant med taktikutvecklingserfarenhet valdes uteslutande respondenter ur en och samma brigad. För studiens resultat innebär det snäva urvalet att generaliserbarheten påverkas negativt. Studien har fokuserat på just brigadnivån för att besvara forskningsproblemet och gör därmed inga anspråk på att resultatet går att generaliseras bortom svensk armétaktisk nivå. Det

ska däremot vara osagt att resultatet inte *kan* generaliseras till övriga Försvarsmakten eller till andra nationers motsvarigheter.

När nu studiens forskningsdesign har åskådliggjorts är det dags att vi bekantar oss med den insamlade empirin.

4 Empiriredovisning

I detta avsnitt presenteras empirin genom åtta koder som identifierades i den tematiska analysprocessen, följt av en avslutande empirisk slutsats. Koderna benämns *Behovet*, *Omfattningen*, *Begreppsapparaten och vardagsspråket*, *Individuellt kunskapsläge*, *Styrkor*, *Utmaningar*, *Utvecklingsbehov* och *Natomedlemskapets implikationer*. Koderna har sina egna unika karaktärsdrag, men går samtidigt ofta in i varandra och har tydliga beröringspunkter.

4.1 Behovet

Det gemensamma taktiska språket omnämns inte i någon av de gällande armédoktrinerna. Detta till trots var respondenterna eniga i upplevelsen om att ett sådant existerar och dessutom behövs i markdomänen för att ”[...]få saker att betyda så lika som möjligt [...] för att kunna vara effektiv både i det skrivna språket och i en radioorder”.⁷ Det taktiska språket i markdomänen har mycket gemensamt med de andra domänerna, men behöver i vissa avseenden också vara unikt för armén. En regelmässigt återkommande jämförelse var med medicinska professioner:

”[...]om vi jämför då med läkarna då som pratar kanske latin och så vidare, och det är ingen utanför som egentligen förstår det, men de förstår det och det innebär massa saker för dem. Men samma sak för vår del, [...] ett ord kan betyda så otroligt mycket. Där är så mycket som ligger bakom det. Om jag får uppgiften Ta - det lägger ju både en ambitionsnivå i det jag ska göra, [...] det visar lite grann på vilken vilja chefen har”.⁸

De i särklass vanligaste argumenten för behovet var vikten av att kunna uttrycka sig *tillräckligt bra så fort som möjligt!* Just innebörden av *tillräckligt bra* har vi anledning att återkomma till när vi kommer till *Styrkor*, medan tidsaspekten ofta var kopplat till uppdragstaktiken och strävan efter att med högt tempo utmanövrera motståndaren.

⁷ NN12

⁸ NN10

”Ja, för mig handlar det ju i till mångt och mycket om att vara snabbare än motståndaren. Det är så jag uppfattar att vi vinner kriget”.⁹

Ett annat förekommande argument för en gemensam begreppsapparat var ”[...] *Jatt visualisera det som händer [...] så man har förståelse för och kan se händelseförloppet*”, påfallande likt doktrinernas delsyfte (Ansorge 2010).

4.2 Omfattningen

”För mig är det gemensamma taktiska språket [...] att man har förståelse för vad olika taktiska begrepp innebär”.¹⁰

Eftersom det taktiska språket inte förekommer som begrepp i gällande armédoktriner så finns det heller ingen definition eller avgränsning på det. Med anledning av det fick respondenterna själva sätta ord på vad de ansåg ingår i det. Det samlade svaret antyder en ganska omfattande begreppsapparat som i sin kärna utgår från stridsätten och de reglementerade stridsuppgifterna för markförband. Stridsätten är metoder för genomförandet av strid medan stridsuppgifterna, 14 till antalet, är ord som på ett kortfattat sätt ska uttrycka vad som ska göras (Försvarsmakten 2023:84, 87).¹¹ Därutöver inkluderades taktiska begrepp, koncept och förkortningar, men även olika mallar och dessutom struktur för hur man skriver och delger order och aktuell lägesbild. Vissa menade även att än mer abstrakta sätt att kommunicera, som kroppsspråk, tonfall eller rent av handlingar, ingår i det gemensamma taktiska språket; ”[...] *från den enskilda liksom lilla förkortningen som alla känner till, till hur vi för oss egentligen, även kroppsspråk*”.¹² Denna studie tar inte avstånd från påståendet, men begreppet avgränsas ändå fortsättningsvis till talat och skrivet språk i det fortsatta resonemanget då mycket av det taktiska språket förmedlas via tekniska system som inte är lika avslöjande av mer subtil kommunikation.

Ovan vittnar om att begreppen som berör den direkta striden, det som respondenter ibland benämner som *manöverstriden*, anses ingå i det gemensamma taktiska språket. Mindre självklart var till vilken grad funktionerna som har en mer understödande roll till manöverstriden,

⁹ NN10

¹⁰ NN5

¹¹ Se bilaga 1 för en lista över stridsuppgifterna.

¹² NN11

exempelvis ledningsstödsystem- och logistikfunktionerna, och deras begreppsapparat bör ingå i det gemensamma taktiska språket. Medan några respondenter uttryckte att man behöver "[...]lägga på funktionstaktiken och funktionsuppgifterna på stridsuppgifterna, för att det [...] blir ju då ett gemensamt taktiskt språk"¹³ så gav andra uttryck för att "[...]vi kanske låter funktionerna ta för stor plats så att liksom kärnvärdet i det taktiska språket drunknar i massa sidosaker lite grann".¹⁴ Det finns i det avseendet inget samband mellan respondentens förbandsbakgrund och åsikt. Skillnaden mellan åsikterna ska dock inte övertolkas, ty ingen uttryckte att funktionernas begreppsapparat helt borde utelämnas i det gemensamma språket (något vi kommer återkomma till under rubriken *Individuellt kunskapsläge*). Det handlade snarare om nyansskillnader än diametralt olika ståndpunkter.

Även åsikterna om behovet att från arméns sida faktiskt definiera vad vårt gemensamma taktiska språk är och vad som ingår gick isär. Medan vissa ansåg att det redan framgår fragmenterat i gällande doktriner ansåg andra att det borde definieras i ett överordnat dokument. För det ändamålet föreslogs i regel antingen att det ska framgå i arméns taktikreglemente eller i Nomenklatur för Armén, i dagligt tal Nomen A.

4.3 Begreppsapparaten och vardagsspråket

Det taktiska språket står inte på egna ben! Det är ett verktyg för att säga mycket på kort tid, men måste ofta kompletteras med vårt vanliga språk då det är orimligt att förvänta sig av "[...]det taktiska språket att kunna fånga allt det behöver fånga".¹⁵ Det krävs helt enkelt en balans i bruket av begreppsapparaten och vardagssvenska, och denna balans förändras mellan de olika taktiska nivåerna. En respondent uttryckte sig så här för att beskriva det:

"[J]ag försöker också tänka så på den nivån jag är nu. Att ha mer uppdragsdialog och kanske skriva lite mer förklarande och verkligen jobba mot syftet och avsikt än själva det rent nedbrutna militära språket i stridsuppgiften i sig. Så att å ena sidan behövs det, å andra sidan så kan jag tycka att vi ibland begränsar oss när vi är för tajta i det militära språket".¹⁶

¹³ NN6

¹⁴ NN9

¹⁵ NN8

¹⁶ NN12

Omvänt så kan den militära begreppsapparaten också på ett makabert sätt anses komplettera, eller kanske snarare maskera, vardagsspråket. ”*Vad innebär det att rensa ett skogsparti? Ja, ska man översätta det till svenska så att säga, inte det taktiska språket, så kan det låta väldigt mycket grövre*”.¹⁷ Gärningen, eller uppgiften, riskerar alltså att låta brutalare på vardagsspråk, med de psykologiska konsekvenser det kan tänkas få.

4.4 Individuellt kunskapsläge

Hur väl det taktiska språket än är definierat fungerar det bara till den grad dess brukare behärskar det. Och respondenternas upplevelser vittnar om brister och viss dekadens hos dess brukare när det kommer till kunskap om det taktiska språket.

”Men jag uppfattar nog att kunskaperna generellt över vad som står i handböcker, mig inkluderat då, och reglementen är för låg”.¹⁸

Precis som citatet antyder fanns det ofta även en självkritik bland de som gav uttryck för uppfattningen. Till någon grad styrktes också uppfattningen av att respondenter ibland refererade till doktriner som är upphävda¹⁹ eller taktiska principer och begrepp som ändrats eller utgått. En potentiell delförklaring som föreslogs var att officerare ibland lever kvar i det man lärde sig i början av sin karriär och inte riktigt lyckas hålla sig uppdaterad. En annan tänkbar delförklaring som erbjöds är att många ägnar huvuddelen av sin yrkesverksamma tid åt myndighetsutövning och förbandsproduktion och därmed inte får ägna sig särskilt mycket åt att praktisera taktik. Men vissa uttryckte också att den enskilde ofta brister i sitt ansvar att hålla sig uppdaterad.

”Och att man då liksom lägger vikt på det här, att använda begrepp rätt då. Att veta vad begreppet innebär och att implementera handböckerna. [...] Det är inte liksom OK att slänga sig med saker och ting hur som helst.”²⁰

¹⁷ NN11

¹⁸ NN8

¹⁹ Många refererade exempelvis till Nomen A vilken upphörde gälla på 2010-talet, sedermera ersatt med den betydligt mindre omfattande Handbok Armé Begrepp och förkortningar.

²⁰ NN2

Men även minskat fokus på det taktiska språket i de militära skolorna föreslogs som delförklaring. Några hade rent av upplevelser av att man, snarare än utbildades i det taktiska språket, mer fostrades i det som junior officer. En respondent förde ett imaginärt samtal med sitt yngre jag: ”Vart har du läst det här?” – ”Ingen aning, utan det här har jag liksom snappat upp längs vägen och förstått att det här har den här betydelsen”.²¹ Flera uttryckte dessutom farhågor om att införandet av ytterligare en officerkategori, specialistofficeren med sina egna skolsteg, kan kommit försämra kunskapen i det gemensamma språket. Detta med anledning av utebliven gemensam utbildning och därmed utebliven tid där elever från hela armén kan praktisera taktik tillsammans där en samsyn på den gemensamma begreppsapparaten kan formas. Ytterligare argument för bibehållen gemensam skolmiljö var att en sådan ansågs bidra till en överspridning av funktionskunskap, något flera betonade ökar i betydelse parallellt med att man genom karriären når högre taktiska nivåer.

”[P]å bataljonsnivå och uppåt så kommer det ju komma in många fler funktioner i det man gör än när man är på den lägre nivån. [...] Det är också ett taktiskt språk att lära sig. Så att det är ju en del att bredda det taktiska språket utanför den funktion man själv är för att förstå helheten”.²²

Resonemanget liknar det som framgick under rubriken *Omfattningen*.

4.5 Styrkor

Generellt var uppfattningen att det taktiska språket fungerar. Det är *tillräckligt bra*. Men vill man inte att språket ska vara så bra som möjlig? Inte nödvändigtvis! Empirin indikerar ganska entydigt att en viss vaghet i huvudsak är av godo då det medger en viss handlingsfrihet för den som får en uppgift och ska utföra någonting, inte sällan med referenser till arméns ledningsfilosofi – ”Det är klart att vi kan bli mycket tydligare i hur vi ger order, men man ska också veta att det kan påverka vår uppdragstaktik. Då är vi inne på att börja kommandostyra på ett annat sätt”.²³ Kommandostyrning är en av två styrformer som tillämpas inom ramen för uppdragstaktiken och medger betydligt mindre handlingsfrihet för underställd chef än den alternativa uppdragsstyrningen. Båda styrformerna har sin naturliga plats inom ledningsfilosofin, men det är uppdragsstyrningen som ska eftersträvas (Försvarmakten 2016:20).

²¹ NN4

²² NN12

²³ NN10

Av beståndsdelarna i det taktiska språket upplevdes framför allt stridsuppgifterna (utan vidare nedbrytning) fungera väl. Noterbart är dock att av de 14 stridsuppgifterna diskuterades bara en handfull sedermera specifikt, då omväxlande som både problematiska och välfungerande. Ur ett kvalitetsperspektiv kan därför lämpligheten i att betrakta stridsuppgifterna som en entitet empiriskt ifrågasättas.

Ytterligare styrkor i det taktiska språket som respondenterna lyfte fram var strukturen kring ordergivning och orderverk, det vill säga ordning och tillvägagångssätt att framföra chefens vilja. Strukturen skapar en förväntansbild som förenklar mottagandet av informationen – *”Egentligen skulle man kunna säga hur vi bygger upp en order, för att det innebär ju att då kan jag hitta snabbare i ett orderverk. För att jag vet att det är alltid uppbyggt på samma sätt, då vet jag vart jag ska leta”*.²⁴

4.6 Utmaningar

”[Att] specificera en ambitionsnivå vet du, det kan ju vara lite sportigt ibland, eller lite utmanande”.²⁵

Att uttrycka ambitionsnivå i striden var tveklöst det som upplevdes mest utmanande. Att uttrycka den förväntade ambitionsnivån på ett begripligt sätt kräver enligt empirin ofta att det taktiska språket kompletteras med vanlig svenska. Respondenten ovan fortsatte: *”Och ja, vi har vedertagna begrepp, men kopplat till den händelsen där och då så behöver man möjligtvis ibland tveka till med ytterligare en mening för att liksom få det här på pränt så att det blir glasklart”*. Paradoxalt i sammanhanget så var just ambitionsnivån samtidigt ett vanligt förekommande motiv till behovet av ett taktiskt språk (något som framgår i citatet från NN7 under rubriken *Behovet* ovan). Om vi zoomar in lite på ett urklipp ur en tabell över stridsuppgifterna framgår exempel som ger stöd åt det senare:

²⁴ NN10

²⁵ NN3

Avvärja	Förhindra motståndaren att på marken tränga fram över viss linje, att landstiga eller att luftlandsätta.	Avvärja innebär en hög ambition.
Hindra	Förvägra motståndaren att genomföra angiven verksamhet.	Hindra har en lägre ambitionsnivå än avvärja.
Fördröja	Begränsa motståndarens framryckningshastighet och utbredning genom att tillfoga förluster eller tvinga motståndaren till ökad samordning.	Fördröja har en lägre ambition än hindra. Uppgiften ska ange vilken motståndare som ska fördröjas och under hur lång tid.

Urklipp ur tabell utvisande några stridsuppgifters relativa ambitionsnivå
(Försvarsmakten 2023:85–86)

En annan del av det taktiska språket som splittrade respondenterna något var graden av formalia vid delar av ordergivningsprocessen. Medan några var förespråkare för ett ökat inslag av informell kommunikation...

”Och det blir väldigt formellt [...]. Där blir det inte alltid så målande som man skulle vilja att det var, beskriva vad man vill göra, utan det blir Inledningsvis-Därefter-Slutligen. Men sen har folk inte riktigt förstått hur det här ska gå till”.²⁶

...var andra inne på något som antyder det motsatta:

”Så frågan är också om behovet av uppdragsdialog har vuxit utifrån att vi har tappat stringensen i ordens innebörd”?²⁷

Mer samsyn rådde det däremot kring bristerna i många officerares militära allmänbildning. Uppfattningarna kretsade främst kring bristande kunskaper om andra funktionsområden än den man själv har sitt ursprung i, helt i enlighet med rubriken *Individuellt kunskapsläge* ovan.

²⁶ NN13

²⁷ NN8

En sista utmaning värd att nämna är en upplevd osäkerhet kring vissa begrepps giltighet eller definition. Ett förslag på potentiell delförklaring var att vissa doktrinhandlingar upphört att gälla utan att egentligen ha ersatts. Ett annat var att vissa begrepp helt enkelt är svåra att definiera på ett tydligt sätt då *"[...]vi har svårt att enas kring begreppen liksom"*.²⁸

4.7 Utvecklingsbehov

Vad ansåg då respondenterna behöver göras för att bevara upplevda styrkor och adressera upplevda brister?

"Men jag tror inte problematiken ligger i handböckerna i sig, utan snarare i hur vi har implementerat handböckerna, det vill säga hur begreppen förstås av de som ska använda dem".²⁹

Det handlade sällan om att definiera begrepp mer än de redan är. Snarare om behovet att den enskilde tar sitt ansvar att hålla sig uppdaterad och att armén på olika sätt arbetar mer aktivt med att sätta den begreppsapparatur som finns. Flera olika åtgärder föreslogs för att komma åt detta. Nedan återges några av de mest frekvent förekommande förslagen:

- Övning och träning: det är genom detta förbanden förankrar det gemensamma språket
- Utbildning: Skapa en grundläggande utbildning vid officersprogrammet och se till att de olika officerskategoriernas efterföljande skolsteg följer samma systematik
- Acceptera att språket varken kommer eller bör bli perfekt

4.8 Nato-medlemskapets implikationer

Nato-medlemskapet var inte ett faktum förrän i slutet av empiriinsamlingen till denna studie. Det var dock så nära att det uppenbart var något som respondenterna hade reflekterat över. Att Nato kommer påverka det taktiska språket i markdomänen stod klart för samtliga respondenter, men i vilken grad och hur mycket det är önskvärt skiljde något. Ofta handlade det om vilket språk som ska utgöra arméns kommandospråk, där de flesta ansåg att *"[...]man ska hålla sig på svenska upp till en ganska hög nivå. Jag tycker inte att det blir speciellt bra [annars]"*.³⁰ Enstaka uttryckte sig aningen mer öppna för *"[...]att vi rycker plåstret och vi övergår till*

²⁸ NN2

²⁹ NN2

³⁰ NN7

engelska som vårt språk".³¹ Ingen ansåg dock att lägre taktisk nivå bör använda engelska som taktiskt språk i strid. Huvuddelen förespråkade svenska som kommandospråk minst upp till brigadnivå, med tillägget att brigad- och bataljonsnivå för flexibilitetens skull bör ha *förståelse för och förmåga till* engelska som kommandospråk. Varför inte rycka plåstret hela vägen då? Jo för att "*[o]m vi har svårt att förstå varandra på svenska, hur fan blir det då på engelska*"?³²

Även om Nato-medlemskapets påverkan på den svenska arméns taktiska språk präglades av ovisshet fanns inga tvivel om att förmågan att kunna kommunicera taktik även med Nato-allierade är en viktig faktor för interoperabilitet.

4.9 Sammanfattande empirisk slutsats

I likhet med tidigare forskning beskriver empirin det taktiska språket som ett verktyg för att dels *bygga kollektiv situationsförståelse*, dels *förmedla chefens vilja*. Det är vad språket ska ha förutsättningar för, vad det ska underlätta. Denna slutsats tar vi med oss när vi nu fortsätter med analyskapitlet.

³¹ NN12

³² NN3

5 Analys

För att tematisera empirin på ett sätt som gör den förståelig med hjälp av den teoretiska utgångspunkten utgår vi från den sammanfattande empiriska slutsatsen: att *bygga kollektiv situationsförståelse* och att *förmedla chefens vilja*. Det första temat kan förenklat förstås som den kontinuerliga kommunikation om rådande läge som utbyts mellan individer och förband, samt vid orienteringspunkten vid ordergivningar. Temat har tydliga kopplingar till sensegiving-teorins *Föreställnings-* och *Omorieringsfaser* eftersom dessa handlar om hur situationsförståelse byggs i olika steg. Det andra temat kan förenklat förstås som när chefen ger instruktioner till sin underställda personal i olika skeden, exempelvis vid planeringsanvisningar till sin stab, genomförandepunkterna i en ordergivning eller vid genomförandeledning. Detta tema har motsvarande kopplingar till teorins *Signalerings-* och *Genomdrivningsfaser* då andras situationsförståelse ska övertygas att adoptera ett kommande förändringsarbete. För att åstadkomma en mer holistisk förståelse om språkets ändamålsenlighet för striden i markdomänen kompletteras dessa två teman med ett tredje som analyserar språkets allmänkvalitativa egenskaper. Det sista temat är mer generiskt då dess påverkan kan antas vara likvärdig genom teorins samtliga faser.

5.1 Tema 1 - Bygga kollektiv situationsförståelse

I taktiska sammanhang byggs den kollektiva situationsförståelsen kontinuerligt i samtalet i förbandens staber och mellan chefer, i dialogen över olika tekniska sambandsmedel och i de ordergivningar som genomförs. I Gioia och Chittipeddis teori utvecklas till synes den kollektiva situationsförståelsen linjärt genom att först chefen inser ett förändringsbehov som denne sedan överför till sin närmaste omgivning (som här kan liknas med att chefen förklarar för sin chefsgrupp eller sin stab vad vederbörande vill åstadkomma), som i sin tur i teorins tredje fas ska anamma chefens situationsförståelse som sin egen. Situationsförståelsen blir därmed kollektiv och i militär terminologi har en gemensam lägesbild uppstått i gruppen. I sensegiving-modellen är vi därmed redo att övergå till Genomdrivningsfasen. Fullt så linjär ska verkligheten sannolikt inte förstås eftersom mycket sker parallellt. Det bör också förtydligas att inte all förändrad situationsförståelse, vare sig den individuella hos chefen eller den kollektiva, sedermera leder till ett förändringsarbete. Faktum är att få sådana tillfällen leder till aktiva förändringsåtgärder relativt de tillfällen de inte gör det.

I forskningsöversikten framhövdes bland annat språkets bidrag till visualisering och cementering av maktförhållanden. Mot bakgrund av det blir två frågor särskilt intressanta när det

kommer till byggandet av kollektiv situationsförståelse; hur formar det taktiska språket situationsförståelsen och på vilket sätt spelar maktrelationer in?

5.1.1 Språket och verkligheten

För att kunna förstå *tillräckligt bra så fort som möjligt* krävs förenklingar av verkligheten, ord som likt empirin beskriver *visualiserar* verkligheten för den som tar emot budskapet. Men en sådan förenkling innebär också att språket riskerar bli ”[...] *lite trubbigare och ställer också då [...] ett högre krav på uppdragsdialogen*”.³³ Detta utgör naturligtvis en styrka i den återkommande jakten på att skapa tempo - *så fort som möjligt* – men bör också betraktas med samma logik som Ansorges (2010) om hur doktriner ”[...] *make the world*”. Vad händer med chefsens situationsförståelse i Föreställningsfasen om det som inträffat faller utanför begreppsapparaten? Hur formar då den befintliga begreppsapparaten hur situationen förstås, och hur fel får det bli innan följdfelet i resten av händelseförloppet blir ödesdigra? I någon mån gäller detta även Omorienteringsfasen, men eftersom det då finns fler individer som kan uppmärksamma begreppsapparaten potentiellt bristande förmåga att visualisera verkligheten kan denna fas möjligen rent av ’rädda upp’ sådana felaktiga antaganden från Föreställningsfasen. Det förutsätter dock att rådande maktförhållandena tillåter att chefsens antaganden ifrågasätts. Men om miss-tanken som framkom ur empirin om att *många officerare lever kvar i det man en gång i tiden lärde sig i början av sin karriär* stämmer, hur påverkas Omorienteringsfasen av att alla kanske inte ens delar begreppsapparaten fullt ut? Då kan det rimligen antas att risken föreligger för ungefär samma problematik som vid felaktiga antaganden i Föreställningsfasen.

Ur detta kan två slutsatser dras: för det första stärker resonemanget det empiriska påståendet om att det taktiska språket inte står och förmodligen *aldrig kan* stå på egna ben då det är orimligt att det ska kunna täcka alla tänkbara händelseutvecklingar. Det behöver fortsatt kompletteras med dialog på vanligt vardagssvenska. Acceptera det ofullkomliga språket föreslogs i empirin. För det andra argumenterar resonemanget mot ett allt för individcentrerat chefsfokus eftersom det förutsätter acceptans av ifrågasättande trots beroendeställning till chefen. De svenska armédoktrinerna framhäver också behovet av en sådan anda (Försvarsmakten 2016:10, 2023:173–74).

³³ NN12

5.1.2 Situationsförståelsen och maktrelationer

Få organisationer är så tydligt hierarkiska som militära där maktställningen åskådliggörs av synliga gradbeteckningar. Redan i föregående rubrik berördes detta ämne, det är närmast omöjligt att föreställa sig att det inte har en inverkan. Men hur?

En maktpåverkan som empirin antyder är tolkningsföreträde. En respondent reflekterade exempelvis över när en uppgift börjar och konstaterade att *"[...]en uppgift börjar ju till exempel inte i ett bedömande, utan den börjar ju med att jag som chef ramar in den uppgiften"*.³⁴ Med bedömande syftar respondenten på arméns planeringsmodell, där första steget är att arbetslaget gemensamt ska förstå vad den tilldelade uppgiften syftar till, vilket kan tolkas som att Föreställningsfasen och Omorienteringsfasen i någon mån ska ske parallellt. I tidsnöd är det förvisso inte kontroversiellt att chefen gör analysen själv, men jag menar att respondentens kommentar ovan bör tolkas mer normativt. Givet att den tolkningen stämmer kan sensegiving-teorins linjära förenkling ändå beskriva den dynamiska verkligheten och skapa viss logik i det som sker; trots att Föreställnings- och Omorienteringsfaserna närmast sker parallellt överförs här ändå en sensegiving från chef till sitt arbetslag när chefen ramar in uppgiften, vilket innebär att även Signaleringsfasen sker närmast parallellt i detta fall.

I citatet ovan tog sig chefen tolkningsföreträde. I en organisation som så tydligt åskådliggör professionell senioritet torde maktfrågan i huvudsak redan vara avgjord. Chefen är ofta den som är mest utbildad, och därmed den som kan förväntas ha mest erfarenhet och vara mest påläst, vilket också rymmer med hur Ansorge (2010) menar att maktförhållanden cementeras. Chefen manifesterar helt enkelt de normer som råder och får samtidigt fylla en roll som kunskapsbärare. Om maktfrågan redan är avgjord menar jag att det i grunden kan antas ha en konflikthämmande effekt, utan att därmed nödvändigtvis värdera det som enkom positivt. Konflikthämmande ska dock inte förväxlas med konflikthindrande; även Försvarmakten erkänner skillnaden på formell makt och reell makt genom att skilja på chef och ledare (Försvarmakten 2016:10), vilket öppnar upp för nya och mer svårförutsägbara maktfrågor.

Huruvida förekomsten av latent tolkningsföreträde, normer och cementerade maktstrukturer är bra eller dåligt faller i det unika sammanhanget sannolikt på tillfälligheter. Men en slutsats som går att dra är det sunda i en medvetenhet kring potentiell förekomst av sådana maktfaktorer

³⁴ NN2

för att kunna vara vaksam på missledande grundantaganden som på sikt riskerar leda till felriktade åtgärder.

5.2 Tema 2 - Förmedla chefens vilja

För att även sätta sensegiving-teorins Signalerings- och Genomdrivandefaser i en taktisk kontext behöver vi återigen problematisera teorins synbara linjäritet. I ett enklare scenario går det i princip till precis som modellen ger sken av; 1) av något skäl förändras chefens situationsförståelse till den grad att det krävs åtgärder (kanske blir chefen tilldelad en ny uppgift eller upplever att rådande situation så förändrad att det kräver nya åtgärder), 2) chefen signalerar behovet av nya åtgärder till den närmaste omgivningen (Signaleringsfasen), 3) närmaste omgivningen adopterar chefens situationsförståelse som sin egen, och 4) biträder chefen att genomdriva de nya åtgärderna på slagfältet (Genomdrivandefasen). Men likt föregående tema kan verkligheten även här te sig mer parallell än vad modellen antyder. När den taktiska situationen upplevs ändras drastiskt, i synnerhet vid ett snabbt försämrande läge, händer det att chefen personligen förmedlar sin vilja till i princip hela förbandet samtidigt (oftast med hjälp av teknik), vilket snabbt innebär att Signaleringsfasen och Genomdrivandefasen (inklusive Omorienteringsfasen däremellan) flyter samman. Med den grundförståelsen fortsätter detta avsnitt med att analysera några av de tydliga sensegiving-relaterade ämnen som empirin framhöll; nyttan av vaghet; att förmedla ambition och militär allmänbildning.

5.2.1 Uppdragstaktik, vaghet och flexibilitet

Finns det något vetenskapligt stöd för det empiriska påståendet om att viss vaghet skapar handlingsfrihet? Här erbjuder sensegiving-teorin inga svar, varför vi får söka dessa annorstädes. Taktikreglementet ger visst stöd genom att framhäva det med handlingsfrihet närbesläktade begreppet flexibilitet som en viktig förmåga, något även den överordnade operativa doktrinen lyfter med outtalade men tydliga referenser till Finkel och Tlamims flexibilitetsteori. Och i flexibilitetsteorins fyra föreslagna avsnitt för att utveckla just flexibilitet återfinns ett avsnitt om kognitiv- och ledningsflexibilitet som implicit styrker vaghetspåståendet. Detta genom argumentet att detaljerade instruktioner karaktäriserar rigida ledningssystem, vilka i sig beskrivs som motsatsen till ett flexibelt ledningssystem (2011:108). Avsnittet lyfter i stället just ledningsfilosofin Uppdragstaktik som ett flexibelt ledningssystem. I motsats till detaljerade instruktioner kan alltså viss vaghet gynna uppdragstaktiken. Detta kan dock tolkas stå i motsats till något som Weick påstår är en särskilt stor risk i militära organisationer: svårigheter att bygga

en begriplig lägesuppfattning på grund av bristande premiskontroller,³⁵ det vill säga definitioner och givna antaganden (1995:114–16). Här menar jag att Finkel och Tlamim dock har ett starkare argument då de särskilt tar hänsyn till uppdragstaktiken, vilket inte Weick tycks göra.

5.2.2 Förmedla ambition

Varför är då ambition så problematisk att uttrycka i de två sensegivingfaserna? En möjlig del-förklaring till ambition både problematiserades och utgjorde en motivering till ett taktiskt språk menar jag är att gällande taktikreglemente, som i skrivande stund nyligen har ersatt det gamla, inte har förankrats helt i organisationen ännu. Den skillnad i ambition som belyses i den inzoomade tabellen under empirirubriken *Utmaningar* framgick nämligen inte i föregående taktikreglemente. Här kan det helt enkelt skilja hur mycket respondenterna har hunnit studera det nya reglementet. Det styrker det empiriska påståendet om att implementeringen av doktrinerna är mer problematisk än definitionsgraden av själva begreppen. Dock menar jag att just ambition fortsatt kan förväntas kräva att det taktiska språket kompletteras med dialog på vardagssvenska eftersom det omfattar så höga värden; i slutändan avgör ambitionsnivån hur många stupade och sårade svenska soldater som kan accepteras i just den strid som planeras.

5.2.3 Militär allmänbildning

Med allt en chef redan har att behärska, hur mycket funktionskunskaper är det å ena sidan rimligt att chefer ska besitta? Å andra sidan, hur problematisk blir Signaleringsfasen eller Genomdrivandefasen om man inte behärskar funktionsförbandens begreppsapparater? Eftersom Genomdrivandefasen, översatt i den militära kontexten, i regel drivs på av staberna och dess funktionsföreträdare så menar jag att det ur perspektivet att förmedla chefens vilja inte bör vara ett särskilt stort problem. King framhåller stabsmedlemmarnas roll att förverkliga chefens plan (2019:67); funktionsföreträdare fyller en viktig roll i att omsätta chefens mer generiska vilja till innebörd för funktionsförbanden. Det menar jag dock inte avgör saken; eftersom tempo uppenbart är så eftersträvansvärt kan rimligtvis en hel del tid tjänas på att alla har en viss grundförståelse för förbandets alla ingående delar och funktioner. Likt det påtalade behovet av professionell kommunikation vid genomförandeledning (King 2019); detta så att den enskilde förstår när information som passerar staben är viktig och för vem. Nyttan av sådan militär allmänbildning bör inte underskattas.

³⁵ En översättning av Charles Perrows begrepp 'Premise control' som Weick refererar till i sitt resonemang.

Men omvänt finns också en empirisk antydning att funktionernas begreppsapparater inte alltid utvecklas med enkelhet som ledstjärna. En respondent som själv hade funktionsbakgrund reflekterade exempelvis över att "[d]et är enklare att prata [stridsuppgift till manöverförband] än att när man ska börja prata liksom teknisk mumbo jumbo, eller funktioner där med något sjukvårdsbegrepp som är liksom konstigt".³⁶ Det kan således finnas anledning till rannsakan även i utvecklingen av funktionsförbanden att göra sin begreppsapparat mer tillgänglig för att underlätta den enskildes militära allmänbildning.

5.3 Tema 3 – Språkets allmänkvalitativa egenskaper

Språkegenskaper med övergripande påverkan i sensegiving-processens alla faser står i fokus i detta avsnitt. Med två underrubriker som antyder viss förbättringspotential är det på sin plats att inleda med den kanske viktigaste slutsatsen om språkets ändamålsenlighet: *tillräckligt bra* är ganska bra! Uppbackat av vetenskap lutar empirin tydligt mot att språket i huvudsak gör det jobb det är tänkt att göra. Med den tydliga signalen om vart vi står i förhållande till forskningsproblemet ska vi nu titta på två tänkbara problemområden som återstår, nämligen behovet av en definition av det taktiska språket samt risken för begreppsförvirring.

5.3.1 Definiera mera?

Är det taktiska språket definierat eller inte? Svaret är nja; *begreppen* är definierade, men i en uppsjö av olika doktriner. Vad som ska utgöra arméns gemensamma begreppsapparat är således inte definierat. Utifrån Weicks (1995) resonemang om premisskontrollers betydelse argumenterar jag för att en sådan definition är något av en förutsättning för att språket ska vara just gemensamt. Det kan liknas med en slags arméintern interoperabilitet helt enkelt. Jag argumenterar vidare att utan en sådan definition försvåras rimligen utvärdering, utveckling och efterföljande förankring av förändringarna i språket. Om språkets omfattning ska definieras finns ett vägval. Antingen utvecklas befintligt taktikreglemente till att även inkludera det taktiska språket. Men om även grundläggande delar av funktionsförbandens begreppsapparat ska ingå i det gemensamma språket innebär det en risk att taktikreglementet, som oundvikligen också måste ha ett omfattande ytterligare innehåll om taktik, volymmässigt måste svälla. Dessutom riskerar ett sådant vägval att taktikreglementet måste uppdateras oftare i takt med att begreppsapparaten behöver justeras. Inget av detta är kanske helt önskvärt. Ett alternativt vägval är därför att utveckla Reglemente Armé Begrepp och förkortningar till att vara det som definierar det taktiska

³⁶ NN9

språket och formaliserar dess omfattning. När detta sedan är omhändertaget nationellt bör givetvis eventuell motsvarande problematik till följd av Nato-medlemskapet överses.

5.3.2 Begreppsförvirring

Under empiriinsamlingen var det svårt att undgå hur respondenterna ofta använde olika ordval för snarlika taktiska resonemang. Inte sällan var ordvalet formellt felaktigt, men ändå fungerande för att föra logiska resonemang. Hur kan det komma sig? Begreppen har vi ju konstaterat är tillräckligt definierade. En rimlig förklaring kan vara att Försvarsmakten tenderar att använda flera begrepp som namnmässigt är förvirrande lika men bara *nästan* betyder samma sak. Exempel 1: försvara – försvara – försvarsstrid. Det första ordet är ett uppdragsord som kan ges till högre taktiska förband som ”[...] har en något vidare betydelse än traditionella stridsuppgifter”, det andra en ”traditionell” stridsuppgift som kan ges till alla taktiska förband och det tredje ett stridssätt, det vill säga en metod för att genomföra en viss typ av strid (Försvarsmakten 2020:47, 2023:85–87). Exempel 2: *De gemensamma funktionerna* utgörs av Bekämpning, Manöver, Skydd, Ledning, Underrättelser, Information, Uthållighet och Civil-militär samverkan; *stridens grunder* utgörs av Eld, Rörelse samt Skydd som möjliggörs av ledning, underrättelser och uthållighet. I det precis ersatta taktikreglementet för armén fanns även *grundläggande förmågor*, bestående av Verkan, Rörlighet, Skydd, Ledning, Underrättelser och Uthållighet (Försvarsmakten 2013:20, 2020:49, 2023:79–80). Eftersom det senare konceptet inte är kvar i det nu gällande taktikreglementet så torde det därmed utgått. Men eftersom konceptets begrepp förekom i empirin finns det fog att påstå att det fortfarande används av arméns personal, möjligen med kopplingar till det påståendet om implementeringsutmaningar.

Vissa ord betyder alltså flera saker och/eller är påfallande lika. Återigen med stöd av Weicks resonemang om premisskontroller (1995) menar jag att fenomenet bäddar för en begreppsförvirring som knappast kan underlätta att vare sig bygga kollektiv situationsförståelse (sensemaking) eller förmedla chefens vilja (sensegiving).

6 Avslutning

6.1 Slutsatser

Hur kan vi då betrakta det gemensamma taktiska språkets förutsättningar att fungera ändamålsenligt för striden i markdomänen? Jag repeterar från analysen: *Tillräckligt bra* är ganska bra! **Det taktiska språket i markdomänen upplevs ha förtjänster med vissa brister.** För att minimera konsekvenserna av dessa brister lämpar det sig att sammanfatta följande slutsatser från analysen:

- Vad som omfattas av det gemensamma taktiska språket bör definieras, exempelvis genom att utveckla Reglemente Armé Begrepp och förkortningar.
- En utveckling mot mer individcentrerat chefsfokus bör undvikas.
- Eftersträva enkelhet i funktionsförbandens begreppsapparater för att underlätta allmän kännedom.
- Öka fokuset på språkbruket vid utbildning, övning och träning för att bevara och stärka det i huvudsak fungerande taktiska språket i markdomänen.
- Aktiv implementering av befintliga definitioner på befintliga begrepp är viktigare än att definiera begreppen mer.

Utöver svaret på forskningsproblemet och efterföljande förbättringsförslag argumenterar jag för att det taktiska språket är och bör betraktas som en stor del av interoperabilitet både i nationell och multilateral kontext, något att ta med in i Nato-samarbetet. Jag kan även konstatera att avsaknaden av forskning som argumenterar för att språk skulle användas för utpräglade offensiva eller defensiva ändamål på taktisk nivå tycks befogad - det finns inget i denna studies empiri som tyder på motsatsen. Det taktiska språket är främst ett verktyg för att bygga förståelse för nuläget och för att förstå förändringsbehov efterhand de uppstår (sensemaking på både individuell och organisatorisk nivå) och för att påverka andras uppfattning av detsamma och genomdriva identifierade förändringsbehov (sensegiving på både individuell och organisatorisk nivå). Detta konstaterande harmoniserar med såväl Kings (2019) slutsats om vikten av en professionell kommunikation i genomförandeledning som Nilssons (2020) betoning på gemensam lägesuppfattning som en förutsättning för fungerande uppdragstaktik.

Avslutningsvis några ord av inomvetenskaplig relevans. I denna studie påvisas ett sätt att använda sig av Gioia och Chittipeddis sensegiving-teori som visade sig användbart för att studera

nyttjandet av taktiskt språk: att betrakta språket genom teorins två sensemaking-faser och två sensegiving-faser. Indelningen riskerar dock ske på bekostnad av helhetsförståelsen. För att kompensera för det menar jag att perspektiven bör kompletteras med ett något mer holistiskt perspektiv, exempelvis genom att betrakta språkets allmänkvalitativa egenskaper.

6.2 Förslag på fortsatta studier

I empirianalysen framträdde ytterligare tre koder som var relevanta, men som antingen kunde omhändertas inom ramen för en närbesläktad kod eller som helt enkelt av praktiska skäl inte kunde omhändertas i denna studie. Ett exempel på det senare är koden *Teknikens implikationer*. I skrivande stund sker stora tekniska förändringar, inte minst med den omfattande digitalisering som just nu pågår i armén. Detta kan förväntas påverka det taktiska språket ytterligare i takt med att en ny digital begreppsapparat tillkommer. Innebörden av detta torde vara relevant för en egen studie.

Denna studie kan kritiseras ur ett generaliserbarhetsperspektiv då all intervjuempiri hämtats från samma brigad. Med anledning av det kan en studie utifrån mer neopositivistiska forskningsprinciper bidra med nya aspekter till kunskapsluckan. En sådan studie kan tänkas genomföras både som en kvantitativ studie med mer slumpmässig empiriinsamling och som en kvalitativ fallstudie där flera brigader jämförs parallellt.

Utöver ovan kan jag konstatera att maktrelationer är ett spännande och av allt att döma och understuderat kunskapsfält i den militära taktiska kontexten. En sak som överraskande nog inte framkom i empirin som jag själv erfar är vanligt förekommande är en kultur präglad av ord-språket "Ett självsäkert uppträdande döljer oceaner av okunskap". Betrakta exempelvis den empiriska koden "*Individuellt kunskapsläge*" ovan - hur påverkas en individ som 'lever kvar i det man en gång i tiden lärde sig' av rädslan att framstå som okunnig? I förekommande fall måste kanske dessutom ett eventuellt ärligt erkännande om kunskapsbrist vägas mot en potentiell ledarskapsförlust. Hur påverkar sådant en kunskapsorganisation som Försvarsmakten?

7 Litteratur och referensförteckning

- Ademolu, Edward. 2023. "Birds of a Feather (Don't Always) Flock Together: Critical Reflexivity of 'Outsiderness' as an 'Insider' Doing Qualitative Research with One's 'Own People'". *Qualitative Research* 0(0):1–23.
- Ansorge, Josef Teboho. 2010. "Spirits of War: A Field Manual". *International Political Sociology* (4):362–79.
- Ben-Ari, Eyal, och Yagil Levy. 2014. "GETTING ACCESS TO THE FIELD: Insider/Outsider Perspectives". S. 26–36 i *Routledge handbook of research methods in military studies, Routledge handbooks*, redigerad av J. Soeters, P. M. Shields, och S. J. H. Rietjens. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Braun, Virginia, och Victoria Clarke. 2006. "Using Thematic Analysis in Psychology". *Qualitative Research in Psychology* 3(2):77–101.
- Burnett, Mark, Pete Wooding, och Paul Prekop. 2004. "Sense making – Underpinning Concepts and Relation to Military". i *9th International Command and Control Research and Technology Symposium*. Defence Science and Technology Organisation.
- Dixon, Deirdre P., Michael Weeks, Richard Boland, och Sheri Perelli. 2017. "Making Sense When It Matters Most: An Exploratory Study of Leadership in Extremis". *Journal of Leadership & Organizational Studies* 24(3):294–317.
- Dixon, Norman F. 1976. *On the psychology of military incompetence*. London: Cape.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann E. Towns, och Lena Wängnerud. 2017. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Finkel, Meir, och Moshe Tlamim. 2011. *On Flexibility: Recovery from Technological and Doctrinal Surprise on the Battlefield*. Stanford, California: Stanford Security Studies.
- Försvarsmakten. 2013. *Arméreglemente Taktik*. Försvarsmakten.
- Försvarsmakten. 2016. *Handbok Armé Ledning*. Försvarsmakten.
- Försvarsmakten. 2020. *Doktrin Gemensamma operationer*. Försvarsmakten.
- Försvarsmakten. 2022. *Militärstrategisk doktrin*. Försvarsmakten.
- Försvarsmakten. 2023. *Reglemente Armé Taktik*. Försvarsmakten.
- Gioia, Dennis A., och Kumar Chittipeddi. 1991. "Sensemaking and Sensegiving in Strategic Change Initiation". *Strategic Management Journal* 12(6):433–48.
- Göransson, Markus Balázs. 2022. "Russian Scholarly Discussions of Nonmilitary Warfare as Securitizing Acts". *Comparative Strategy* 41(6):526–42.

- Hedling, Elsa, Emil Edenborg, och Sanna Strand. 2022. "Embodying Military Muscles and a Remasculinized West: Influencer Marketing, Fantasy, and "the Face of NATO"". *Global Studies Quarterly* 2(1):1–12.
- Hoffman, Frank G. 2009. "Maneuvering Against the Mind". i *Ideas as weapons: influence and perception in modern warfare*, redigerad av G. J. David och T. R. McKeldin. Dulles, Virginia: Potomac Books.
- Jantunen, Saara, och Aki-Mauri Huhtinen. 2011. "The Hidden Grand Narrative of Western Military Policy: A Linguistic Analysis of American Strategic Communication". *Journal of Military Studies* 2(1):46–62.
- Kalkman, Jori Pascal. 2020. "Sensemaking in Crisis Situations: Drawing Insights from Epic War Novels". *European Management Journal* 38(5):698–707.
- Kangaspuro, Markku, och Jussi Lassila. 2012. "Naming the War and Framing the Nation in Russian Public Discussion". *Canadian Slavonic Papers* 54(3–4):377–400.
- King, Anthony. 2006. "The Word of Command: Communication and Cohesion in the Military". *Armed Forces & Society* 32(4):493–512.
- King, Anthony. 2019. *Command: The Twenty-First-Century General*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Maitlis, Sally. 2005. "The Social Processes of Organizational Sensemaking". *Academy of Management Journal* 48(1):21–49.
- Nilsson, Niklas. 2020. "Practicing Mission Command for Future Battlefield Challenges: The Case of the Swedish Army". *Defence Studies* 20(4):436–52.
- Padan, Carmit, och Uzi Ben-Shalom. 2020. "Sensemaking of Military Leaders in Combat and Its Aftermath: A Phenomenological Inquiry". *Journal of Political & Military Sociology* 46(2):324–42.
- Ploumis, Michail, och Labros E. Pilalis. 2018. "Implementing Sustainable Mission Command in the Hellenic Army". *Defence Studies* 18(1):95–112.
- Roennfeldt, Carsten F. 2011. "Productive War: A Re-Conceptualisation of War". *Journal of Strategic Studies* 34(1):39–62.
- Schwartz-Shea, Peregrine, och Dvora Yanow. 2012. *Interpretive Research Design: Concepts and Processes*. 1. publ. New York, NY: Routledge.
- Soss, Joe. 2006. "Talking Our Way to Meaningful Explanations: A Practice-Centered View of Interviewing for Interpretive Research". S. 127–49 i *Interpretation and method: empirical research methods and the interpretive turn*, redigerad av D. Yanow och P. Schwartz-Shea. Armonk, N.Y. London: Sharpe.
- Stern, Maria, och Sanna Strand. 2024. "The Aspirational Promise of Soldiering: An Analysis of Military Recruitment Testimonials". *Critical Military Studies* 1–21.

Namn: Stefan Andersson Datum: 2024-05-29
Kurs: Masteruppsats Krigsvetenskap

Storr, Jim. 2003. "A Command Philosophy for the Information Age: The Continuing Relevance of Mission Command". *Defence Studies* 3(3):119–29.

Taylor, Philip M. 2007. "Munitions of the Mind": A Brief History of Military Psychological Operations". *Place Branding and Public Diplomacy* 3(3):196–204.

Vandergriff, Donald E. 2019. *Adopting mission command: developing leaders for a superior command culture*. Annapolis, Maryland: Naval Institute Press.

Wawrzyniuk, Piotr, och Markus Balázs Göransson. 2021. "Visions of Future Warfare in Russian Military Publications". *Journal on Baltic Security* 7(2):27–37.

Weick, Karl E. 1995. *Sensemaking in Organizations*. Nachdr. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications.

Weick, Karl E., Kathleen M. Sutcliffe, och David Obstfeld. 2005. "Organizing and the Process of Sensemaking". *Organization Science* 16(4):409–21.

Young, Kim. 2018. "Enhancing Employee Communication Behaviors for Sensemaking and Sensegiving in Crisis Situations: Strategic Management Approach for Effective Internal Crisis Communication". *Journal of Communication Management* 22(4):451–75.

NN1: utvecklingsofficer vid Markstridsskolan i Skövde. Enskild intervju 2023-10-10 samt 2024-01-29.

NN2-NN13: chefer vid 4. mekaniserade brigaden. Enskilda intervjuer 2024-01-31—2024-03-12.

Bilaga 1

Tabell 5.1 Stridsuppgifter.

Stridsuppgift	Innebörd	Kommentar
Avskära	Förhindra motståndaren att utnyttja viss väg, förbindelse eller terrängområde under viss tid eller för viss verksamhet.	
Avvärja	Förhindra motståndaren att på marken tränga fram över viss linje, att landstiga eller att luftlandsätta.	Avvärja innebär en hög ambition.
Bekämpa	Begränsa motståndarens stridsförmåga så långt de lokala förutsättningarna medger.	Bekämpa innebär en lägre ambition än slå. Uppgiften ska ange vad som ska bekämpas.
Binda	Begränsa angiven motståndares handlingsfrihet i viss terräng.	
Fördröja	Begränsa motståndarens framryckningshastighet och utbredning genom att tillfoga förluster eller tvinga motståndaren till ökad samordning.	Fördröja har en lägre ambition än hindra. Uppgiften ska ange vilken motståndare som ska fördröjas och under hur lång tid.
Försvara	Förhindra motståndaren att ta och utnyttja angiven terräng eller anläggning.	
Hindra	Förvägra motståndaren att genomföra angiven verksamhet.	Hindra har en lägre ambitionsnivå än avvärja.
Rensa	Lokalisera och nedkämpa (eller tillfångata) samtliga motståndare som finns i ett angivet område eller objekt.	
Slå	Försätta motståndaren ur stridbart skick genom att nedkämpa eller få motståndaren att ge upp.	Slå innebär en hög ambition. Uppgiften ska ange vilka delar av motståndaren som ska slås.
Skydda	Möjliggöra egen verksamhet genom att förhindra motståndaren att ingripa mot angiven terräng, verksamhet eller anläggning.	
Störa	Försvåra motståndarens verksamhet i visst avseende eller inom visst område.	Störa har en lägre ambition än fördröja och bekämpa.
Ta	Besätta angiven terräng eller objekt i visst syfte.	
Understödj	Åtgärder av ett förband för att underlätta för ett annat förband att lösa en stridsuppgift.	
Öppna väg	Göra det möjligt att utnyttja väg eller förbindelse under viss tid eller för viss verksamhet.	

Tabell utvisande markdomänens stridsuppgifter (Försvarsmakten 2023:85–86)